

Filippinernas Banan krig

MARTIN SCHIBBYE TEXT JONAS GRATZER BILD

Bland bananplantagerna på ön Mindanao är doften av bekämpningsmedel bara ett av gisslen. 91 fackliga aktivister har mördats på Filippinerna sedan 2001 och gett landet smeknamnet "Asiens Colombia". Efter ett nödrop från fackföreningarna skickade FN:s internationella arbetsrättsorgan, ILO, i september i år en undersökande kommission till landet.

Bananarbetaren Donnie Glen sköts i halsen 2006.

Bananarbetaren Donie Glen uppfattade aldrig kompisens rop.

– Skjut inte!

Men han minns att han den ödesdigra morgonen, den 15 december 2006, blev ombedd att eskortera fackförningens ordförande Vicente Barrios till jobbet. De hann bara 200 meter innan de blev beskjutna. Barrios och Donie blev skadade i vad som beskrevs som en "misslyckad massaker" av människorättsorganisationen Karapatan. En av bananarbetarna, Jerson Lastimoso, avled senare av skottskadorna.

– Jag överlevde en kula genom halsen, säger Donie nöjt och låter fingertopparna löpa runt ingångshålet, bara centimeter från kroppspulsådern.

Den fuktiga morgondimman ligger som ett täcke över den klorofyllmättade dalen. Vägens bågiga sidor kantas av oändliga rader av bananplantor. I horisonten gör ett litet flygplan en svepande rörelse för att bespruta plantageområdet. Det surrande propellerljudet är signalen för bönderna att rusa inomhus, för djuren att sluta äta och för kvinnorna att snabbt riva ner all tvätt som hänger på tork. Filippinerna är en av världens största exportörer av bananer och här i södra delen av landet på ön Mindanao pumpar produktionens hjärta.

Ön har länge varit synonym med inbördeskrig och våld. I de omkringliggande bergen har en gerilla bekämpat regeringen i årtionden och på öns västra delar slåss

militanta muslimer för självbestämmande. Mitt i denna politiska cocktail ligger dalgången Compostela. Export av bananer härifrån inleddes 1992 av Standard Philliphine Fruit Company (Stanfilco), Doles Filippinska avdelning. Samma år bildades de första fackföreningarna för dalens bananarbetare.

– Det dröjde inte länge innan platsen fick smeknamnet "dödsskuggans dal", säger 50-åriga Cerila Anding och skrattar.

Hon är fackföreningspresident för Nagkahiusang Mamumuo sa Osmiguel (Namaos), i banandalen och ger ett säkert och obekymrat intryck trots att hon ofta förföljs av okända personer på motorcykel på väg till och från jobbet.

Den vanliga kakofonin av metall mot

»Våra krav är legitima men företaget svarar med att skicka militären på oss.«

bananstjälkar och det gnisslande ljudet från linbanan som bananstockarna transporteras på är utbytt mot den sammanbitna tystnaden hos männen och kvinnorna i den lokala fackklubben.

Det är söndag och arbetet ligger nere. I stället har de samlats för att hänga upp banderoller över vägarna genom plantagen med budskap som "Stop Union Busting", "Stop Political Killings" samt krav om att respektera det kollektivavtalet som de i fjol slogs i sju månader för. Av 19 utlovade semesterdagar har de endast fått ut sju. Och lönen på cirka 250 pesos (cirka 50 kronor) per dag går inte att överleva på, anser de.

– Våra krav är legitima men företaget svarar med att skicka militären på oss. De deltar på alla större fackföreningsmöten och agiterar för att vi måste upplösa vår fackförening, säger Cerila Anding.

När bananarbetarna inte gick med på att upplösas sitt fackförbund kallade militären den 16 januari i år alla i området till ett möte.

– Ingen vågade gå dit, vi visste att vi i så fall skulle bli kvarhållna i fabriken tills vi skrev under ett paper där det stod att vi frivilligt lämnade fackföreningen, berättar Cerila Anding.

I stället gick de dagen efter till den lokala domstolen. Men när domstolen kallade till överläggningar dök ingen representant från armén upp. I stället blev bananarbetarna beordrade att inställa sig hos den 66:e

infanteribataljonen som hade installerat sig i dalgången. Där blev de förhörda och anklagade för att organisera arbetare för gerillans räkning. Något som Cerila Anding bestämt avvisar.

Gerillan, den terroriststämplade Nya folkarmén, genomför regelbundet räder mot Doles plantager i Mindanao. Den 20 september i år brändes flera byggnader upp eftersom företaget inte hade betalat så kallad "revolutionär skatt". Militärens talesperson Romeo Brawler, hävdar mot den bakgrunden att arméns närvaro i dalen är nödvändig och att fackföreningsledare har setts tillsammans med gerillan.

– Det är precis sådana uttalanden som visar att militären inte gör någon skillnad mellan väpnade organisationer och dem som bedriver ett civilt fackligt arbete, säger Cerila Anding.

På frågan vad det finns för bevis för att militären skulle se fackföreningen som statens fiende visar hon upp ett dokument som läckt ut med namnet "Order of Battle". Där återfinns 158 organisationer och 122 individer, bland dem bananarbetarnas fackliga organisation.

Men Cerila Anding är inte rädd.

– Vad ska jag vara rädd för? Jag har inget att förlora.

På fackförbundet KMU:s kontor i huvudstaden Manila är problemen på bananplantagerna välkända. Förbundets internationella sekreterare Teresa Dioquino skickade 2006, efter att 64 fackliga aktivister hade mördats inom loppet av fem år, ut ett nödrop till FN:s internationella arbetsorganisation, ILO. Under de tre år hon väntade på svar mördades ytterligare 27 fackligt aktiva. Hon har nu stora förhoppningar på den internationella undersökningskommission som skickades till landet i september.

– Äntligen ska alla fall av summariska avrättningar, trakasserier och försvinnanden utredas av en tredje part, säger Teresa

Fakta: mord på aktivister

ILO:s undersökande kommission
Mellan 22 och 29 september besökte representanter från ILO Filippinerna för att bland annat undersöka det stora antalet mord på fackliga aktivister. En rapport kommer att läggas fram i mars 2010. Främst ska kommissionen undersöka om regeringen bryter mot ILO-konventionerna om rätten att organisera sig och om rätten att kräva kollektivavtal.

Alstonerapporten

2007 kom en rapport från FN:s rapportör om utomrättsliga avrättningar, Philip Alston, som framförde skarp kritik mot den filippinska militären och regeringen för passivitet och för att ingen ännu har fällits för de politiska morderna i landet under 2000-talet. Enligt människorättsorganisationen Karapatan uppgår de till över 800 sedan 2001.

Stor exportprodukt

Bananer står för mer än 75 procent av exportinkomsterna i södra Mindanao. Bananodlingarna i Composteladalen inleddes 1992 av Standard Philliphine Fruit Company (Stanfilco), Doles Filippinska avdelning. Samma år bildades de första fackföreningarna för bananarbetare. 2000 ändrades produktionen så att företaget endast köpte bananer av odlarna och inte längre stod för löner, pensioner eller utsäde. Företaget omorganiserades och Fresh Banana Agriculture Corporation (FBAC) tog över produktionen och fortsatte att leverera bananer till Dole och Gracio Labels. Sedan september 2006 är FBAC en del av AJMR Holding Company och har även ingått ett partnerskap med japanska Sumitomo Fruit (Philippines) Corporation.

Dole och DBCP i Filippinerna

När det testikelskadande bekämpningsmedlet DBCP förbjöds i Nicaragua 1979 fortsatte det att användas på Doles plantager på Filippinerna. Enligt bananarbetarnas organisation i Davao skedde det långt in på 1980-talet. I Filippinerna har fem rättsegare ägt rum som inkluderat över 38 000 individer. Redan 1993 stämde 16 000 bananarbetare, däribland många filippiner kemi- och bananföretag för att ha utsatts för DBCP. 1996 betalades 42 miljoner dollar ut i skadestånd, mot löfte om att arbetarna inte skulle driva processen vidare – men

inget skuld erkändes.

»Bananerna är skyddade men inte vi.«

Dioquino och hoppas att ILO:s rapport i november ska öppna omvärldens ögon för vad som sker på Filippinerna.

I Compostela har solen nått zenit och den tropiska luften är feberhet. Om två och en halv månad ska bananerna skördas. De står för 75 procent av regionens exportinkomster och är en av grundbultarna i landets ekonomi.

Bananarbetaren Donnie Glen berättar att ingen har åtalats för mordförsöket på honom, samtidigt som han visar oss hur bananstockarna är omsorgsfullt lindade med blå skyddsplast mot bekämpningsmedel.

– Bananerna är skyddade men inte vi, säger han. Är man utomhus när flygplanen besprutar odlingarna kliar det och rinner ur näsan.

Flera av arbetarna har också problem med lungor, mage och olika former av hudallergier och de hoppas att det inom en snar framtid blir förbjudet att bespruta plantorna från luften.

I färskt minne finns erfarenheterna av det testikelskadande bekämpningsmedlet Nemagon (DBCP) som förbjöds i Nicaragua 1979 men som fortsatte att användas på Doles plantager i Filippinerna några år in på 1980-talet.

– Om vi får leva, kan vi kanske den här gången stoppa besprutningen innan det går lika illa igen, säger Donnie Glen.

